

Kristeligt Dagblad

HUKOMMELSE | 12.08.15 KL. 00:00

Vi husker ungdommen i detaljer - men måske husker vi forkert?

Hele vores kultur er sporet så meget i retning af, at de vigtige ting sker i ungdommen, at den 75-årige typisk husker sit liv i 20'erne bedre end 60'erne. Men hvis vi arbejder bevidst med det, kan vi give andre livsfaser mere plads i vores livs fortælling

Morten Mikkelsen
Journalist

"Det er meget markant, at alle andre livsperioder står i skyggen af ungdommen i vores hukommelse," fortæller professor Dorthe Berntsen. Her ses tre danske kvinder i ekstase under en The Beatles koncert i KB-hallen i sommeren 1964. .

Hvordan kan det være, at man som 50- eller 60-årig kan huske samtlige danske medaljer ved De Olympiske lege i Montreal 1976, men ikke erindrer, hvor legene blev holdt i 2008, selvom man fulgte dem på tv?

Hvordan kan det være, at den tidlige barndom er helt væk, at den lidt senere barndom huskes i brudstykker, og at ungdomsårene udgør hovedparten af hukommelsens genfortælling af livet, mens de senere voksenår fylder mindre?

Læs historien om Daniel, som mistede dele af sin hukommelse efter en stressrelateret depression, her

Og hvordan kan det være, at de væsentligste kulturelle begivenheder, de allerbedste popsange og de afgørende politiske forandringer akkurat så dagens lys, da vi selv var unge?

Sådanne spørgsmål indgår i de undersøgelser, som Center for Selvbiografisk Hukommelsesforskning under Aarhus Universitet arbejder med. Gennem de seneste år har en række forskere fra mange lande været samlet i Aarhus under ledelse af professor Dorthe Berntsen for i fællesskab at øge indsigten i, hvad mennesker husker fra deres eget liv og hvorfor.

Præcis hvad årsagerne er, kan man ikke svare entydigt på, men forskerne kan konstatere, at vores hukommelse på en lang række punkter griber tilbage til de år, vi var mellem 10 og 30 år gamle, som de mest betydningsfulde.

Og samtidig er der en klar sammenhæng imellem denne hukommelsesmæssige favorisering af ungdommen og den kendsgerning, at det også er vores forventning, at det vigtigste i vores liv vil ske, når vi er unge.

”Det er meget markant, at alle andre livsperioder står i skyggen af ungdommen i vores hukommelse. De allerseneste år er klart dem, vi husker mest fra. Men de fleste har det sådan, at 20'erne fylder mere i erindringen end den nærere fortid for 10-15 år siden. Det er især tydeligt, hvis man spørger til vigtige og positive erindringer. Hvis man beder 70-årige se tilbage og udpege de vigtigste begivenheder, vil de for deres eget livs vedkommende pege på begivenheder fra ungdommen, og også i forhold til de begivenheder, vi mest oplever som tilskuere, for eksempel politik, musik eller sport, er der en vis ungdomsfavorisering,” siger hun.

Hun tilføjer, at en mulig forklaring kan være, at 20'erne er den periode, hvor vi grundlægger vores identitet og livssyn.

Og i forhold til vores politiske identitet kan en offentlig begivenhed som et valg blive et pejlemærke, og i forhold til kulturel identitet kan for eksempel en bestemt koncertoplevelse blive mejslet ind i vores erindring. Måske skyldes denne mekanisme, at ungdommens oplevelser er jomfruelige, mens vi i det senere liv er tilbøjelige til at føle, at det hele minder om noget, vi har set eller hørt før.

”Men jeg tror, at vi mennesker kan beslutte, at ungdommen ikke skal fylde så meget. Når ungdommen fylder, skyldes det nemlig i høj grad fælleskulturelle normer. Vi har

nogle for-domme om, at ungdommen er særligt vigtig, som vi selv kan gøre noget for at komme ud af,” siger Dorthe Berntsen.

Naturligvis kan man som menneske sagtens vælge at ride med på bølgen i den vestlige kultur og dyrke ungdommen.

Ulempen er bare, at vi så kommer til at leve mere end to tredjedele af vores liv med en bevidsthed om, at det, der for alvor er værd at huske i vores liv, ligger bagude.

Ifølge Dorthe Berntsen kan der være nogle mekanismer, som driver vores hukommelse tilbage til årene i 20'erne.

Men ønsker vi også at huske andre faser af vores liv, kan vi med fordel give os selv ledetråde, forklarer hun:

”Man kan bevidst sørge for at spille musik, man hørte i andre perioder, eller man kan nedskrive sine erindringer. Og de erindringer, som vi ikke bevidst bringer frem, men som udløses af sanseindtryk, er mindre tilbøjelige til at favorisere ungdommen, end hvis man bevidst fortæller sin livshistorie eller tænker over, hvad der var vigtigt,” påpeger Dorthe Berntsen.

Mens vi er tilbøjelige til at konstruere en fortælling omkring de bevidste erindringer, så forholder det sig anderledes med de erindringer, som bringes frem, fordi vi hører en bestemt sang, vi ikke har hørt i 20 år, eller besøger 1970'er-lejligheden i Den Gamle By og genser en karakteristisk kaffedåse, et sjippetov eller et æselspil, vi genkender fra barndommen.

”Når vi forsker i menneskers livserindringer, kan vi se, at de har en tilbøjelighed til at forandre sig over tid. Selvom vi føler, vi husker det hele, er det en kendsgerning, at detaljerne ikke er helt præcise i forhold til, hvad der foregik. Vi skaber det, jeg kalder en livshistoriens standardudgave. Det vil sige, at de begivenheder, vi husker om os selv, bliver betydningsfulde som vigtige og ledsaget af en bestemt morale,” forklarer hun.

Et konkret eksempel på dette er hendes bedstefar, som havde været taxichauffør under Anden Verdenskrig og op i en høj alder med jævne mellemrum genfortalte en konkret episode fra krigens tid, hvor hans bil manglede nye dæk for at kunne køre, hvilket var yderst vanskeligt at skaffe.

”I fortællingen huskede han i detaljer, hvordan han kom til Garagekompagniet i Horsens, og chefen iført lyst sommertøj gik ud og fandt to gode dæk fra før krigen. Det

var hans for-tælling om menneskelig godhed, og hvordan høj og lav hjælp hinanden med at komme igennem krigen,” siger hun.

Hvorvidt bedstefaderen havde pyntet på historien kan hun ikke sige, men hun ved, at der var en masse andre forhold under krigen, han havde glemt - eller i hvert fald aldrig fortalte om - fordi der ikke var knyttet en tilsvarende fortælling til.

Et andet fænomen, psykologerne har lagt mærke til, er, at de helt store verdensbegivenheder som Anden Verdenskrig fylder meget i alle menneskers erindring. Desuden findes der et fænomen, som kaldes blitz-erindringer, som går ud på, at vi i forbindelse med en særligt opsigtsvækkende begivenhed bevarer ikke alene detaljerede minder om begivenheden, men også om vore egne daglige gøremål den dag - til trods for, at disse ikke nødvendigvis har noget med hinanden at gøre.

Fænomenet knytter sig for eksempel til mordet på John F. Kennedy i 1963, Berlinmurens fald i 1989, Lady Dianas død i 1997 og terrorangrebet mod USA den 11. september 2001.

”Jeg havde selv en erindring i form af et meget levende billede af, at jeg stod sammen med to studerende, da jeg fik at vide, hvad der var sket i USA den 11. september. Men jeg husker også, at jeg senere fortalte mine studerende, at jeg tydeligt kunne huske, det var Kim og Hans, jeg stod sammen med. Hertil sagde den ene af dem: 'Nej, det var mig og Marie', Det viser, at vi som regel har stor tillid til det, vores hukommelse fortæller os. Men ligesom alt andet, vi mener at huske, er det en konstruktion, som kan være forkert.”

Illustration: Morten Voigt
